

‘WAT BETEKENT HET VOOR MIJ ALS IK ZEG:

“IK BEN CHRISTELIJK GELOVIG”?

De Preekstoel, Sint-Waltrudiskerk Herentals, 12 juli 2022

Sommige ontmoetingen veranderen een leven, en zijn niet toevallig.

In 1993 trok ik naar de Antwerpse kathedraal. Antwerpen was toen culturele hoofdstad van Europa, en na tientallen jaren restauratie was de kathedraal vanbinnen opnieuw in al haar pracht te bewonderen. Ik woonde er een eucharistie bij, samen met vele anderen. Na afloop van de viering sprak de toenmalige deken van de kathedraal me aan bij het naar buiten gaan. Als zestienjarige was ik op zoek. Hoewel ik gedoopt en gevormd was wist ik niet goed wat dat nu wilde zeggen om christen te zijn. In het evangelie kon je mooie verhalen lezen, maar wat hadden die verhalen mij te zeggen? Ik was gefascineerd door de schoonheid van de liturgie, door de symboliek, door de zang en muziek. De deken vroeg of ik niet wilde komen helpen in de liturgie, want er was een tekort aan lectoren en acolieten. Ik ben vrij snel ingegaan op die vraag, ook al wist ik niet goed waaraan ik begonnen was.

Via enkele vrienden van de kathedraal kwam ik in contact met Sant’Egidio. Van het eerste moment af was ik geraakt door hun warme inzet voor armen en mensen in nood en hun aandacht voor de Schrift en het gebed. Het was christen zijn op een frisse manier, en bovendien heel concreet: ik kwam in Antwerpse wijken zoals Stuivenberg en Luchtbal, waar ik vroeger nooit geweest was. Ik leerde er eenzame ouderen kennen. Ik ging helpen in een School van Vrede op Moretusburg, waar ik naschoolse begeleiding gaf aan kinderen in moeilijkheden. Ik leerde daklozen kennen in Kamiano, en met hen de complexiteit van het leven. Ik leerde om niet te snel te oordelen over anderen, en zeker niemand voor altijd te veroordelen. Op dat laatste kom ik straks nog terug, wanneer ik het zal hebben over mijn professionele bezigheden als magistraat.

Waar ik me voordien soms afvroeg wat christen zijn echt betekent, ervaarde ik bij Sant’Egidio het evangelie ‘sine glossa’, zoals Franciscus van Assisi zegde, het evangelie ‘zonder toevoegingen’. Bij Sant’Egidio krijgt het evangelie letterlijk handen en voeten.

Het opzet van deze preekstoel is dat ik een antwoord probeer te geven op de vraag wat het voor mij betekent als ik zeg: ik ben christelijk gelovig. Dat is niet alleen weinig evident in een

tijdsbestek van een half uur, het is bovendien ook een heel persoonlijke kwestie. Ieder van ons zou op deze vraag een ander antwoord geven, en dat is maar goed ook.

Goede vrienden, voor mij is het leven een geschenk, maar ook een dagdagelijkse zoektocht. Een zoektocht naar de zin van ons bestaan. Naar wie God is. Ik geloof niet in 'iets'. Ik vertrouw in Iemand. Mijn godsbeeld is door de jaren heen, door de gebeurtenissen van het leven, geëvolueerd.

Ik geef grif toe dat ik soms ook boos, triest en teleurgesteld ben, wanneer het kwaad van ziekte, oorlog en geweld mensen treft, blind en onverwacht, wanneer dat kwaad mensenlevens, vaak veel te jong, afbreekt, stillegt, abrupt, hard en meedogenloos. Op die momenten schreeuwt de vraag 'Waarom?' hard door mijn hoofd, zeker wanneer dat kwaad grip krijgt op mensen die je graag ziet.

Op zulke momenten vraag ik me af: "Waar is God nu?" "Hoe kan Hij dit kwade toelaten?"

Maar wie is God voor mij?

In zijn evangelie schrijft Johannes: "*Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft Hem doen kennen.*" (Joh. 1, 18)

We kunnen God kennen door naar Jezus te kijken, in wie Hij zich geopenbaard heeft.

Samen met de bekende passage van Paulus in zijn eerste Korintiërsbrief, het hooglied van de liefde, behoort de volgende passage in hoofdstuk 4 van de eerste brief van Johannes wat mij betreft tot één van de mooiste teksten uit de Schrift (verzen 7 en volgende):

"Geliefde broeders en zusters, laten wij elkaar liefhebben, want de liefde komt uit God voort. Ieder die liefheeft is uit God geboren en kent God. Wie niet liefheeft kent God niet, want God is liefde. En hierin is Gods liefde onder ons geopenbaard: God heeft zijn enige Zoon in de wereld gezonden, opdat we door Hem zouden leven. Het wezenlijke van de liefde is niet dat wij God hebben liefgehad, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon heeft gezonden om verzoening te brengen voor onze zonden. (...) Als God ons zo heeft liefgehad, moeten ook wij elkaar liefhebben. Niemand heeft God ooit gezien. Maar als we elkaar liefhebben, blijft God in ons en is zijn liefde in ons ten volle werkelijkheid geworden. (...) God is liefde: wie in de liefde blijft, blijft in God, en God blijft in hem. (...) De liefde laat geen ruimte voor angst; volmaakte liefde sluit angst uit, want angst veronderstelt straf. In iemand die angst kent, is de liefde geen werkelijkheid geworden. (...) Als iemand zegt: 'Ik heb God lief', maar hij haat zijn broeder of zuster, is hij een leugenaar. Want iemand kan onmogelijk God, die hij nooit gezien heeft, liefhebben als hij de ander, die hij wel ziet, niet liefheeft. (...) Wie God liefheeft, moet ook de ander liefhebben." (1 Joh. 4)

Geloof draait rond hoop en vertrouwen. God, zo hoorden we daarnet, vraagt ons au fond slechts één ding: dat wij elkaar graag zien. En dat we, door elkaar graag te zien, Hem trachten te zien zoals Hij is: een barmhartige en liefhebbende Vader.

In Matteüs 5, kort na de bekende zaligsprekingen, zegt Jezus dat we niets in de liturgie te zoeken hebben wanneer we in conflict zijn met een broer of een zus: *“Wanneer je je offergave naar het altaar brengt en je je daar herinnert dat je broeder of zuster je iets verwijt, laat je gave dan bij het altaar achter; ga je eerst met die ander verzoenen en kom daarna je offer brengen.”* (Mt. 5, 23-24)

En wat verderop zegt Jezus tot twee keer toe: *“Barmhartigheid wil ik, geen offers.”* (Mt. 9, 13 en 12,7), waarbij Hij de woorden van de profeet Hosea (6,6) herneemt.

Onze God is een God van liefde en van barmhartigheid, van medelijden en mededogen. Een God die onmachtig is tegenover het kwaad dat wij elkaar aandoen, en die ons uitnodigt om elkaar graag te zien. En om het kwade dat we veroorzaken, te vergeven. Niet eenmaal. Maar tot zeventig maal zeven. Met andere woorden, zonder ophouden.

Enkele maanden geleden betoogde een schooldirecteur in De Standaard dat het geen verlies is voor de beschaving wanneer elk jaar meer en meer jongeren de schoolbanken verlaten zonder het verhaal van de barmhartige Samaritaan te kennen.

Sta me toe het hier grondig mee oneens te zijn. Wie iets van het christendom wil begrijpen, moet vertrekken van de rijke woord- en beeldtaal van de Schrift, en ervaren hoe die taal in praktijk wordt gebracht. En het christendom heeft wel degelijk iets te zeggen aan onze moderne samenleving, aan de mensen van onze tijd.

Net de parabel van de barmhartige Samaritaan (Lc. 10, 25-37) bevat een kernboodschap voor alle mensen. Het is een pareltje van humaniteit en medemenselijkheid. Ik ga de parabel vandaag niet voorlezen, omdat ik ervan uitga dat iedereen hier het verhaal kent. Ik wil er wel even bij stilstaan.

Op de vraag van een wetgeleerde aan Jezus over de zin van het leven en de verlossing: *“Rabbi, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwig leven?”*, antwoordt Jezus, zoals bij zovele andere gelegenheden, door te verwijzen naar de Schrift. In dit geval herinnert Hij aan de kern van de goddelijke wet: *“U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel, met heel uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf”*.

De wetgeleerde neemt tegenover dit antwoord een verdedigende houding aan. Hij vraagt: *“Ja maar, wie is mijn naaste?”*

In vroege joodse tradities bleef het gebod om van de andere te houden en voor de andere te zorgen vaak beperkt tot relaties tussen leden van hetzelfde volk. Uiteindelijk werd dat breder, vooral in het judaïsme dat zich buiten Israël ontwikkelde. Dat leidde tot het gebod om anderen niet aan te doen wat je niet zou willen dat zij jou aandoen. (cf. paus Franciscus in *Fratelli tutti* nr. 59)

De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan is het paradigma voor hoe wij als mensen in het leven zouden moeten staan. Jezus bevestigt het primaat van de liefde voor de armen, voor de “halfdoden” die wij dagelijks ontmoeten. De weg van Jeruzalem naar Jericho staat voor de vele wegen in de wereld waar het geweld geglobaliseerd is en waar velen alleen, gewond en aan hun lot overgelaten zijn. Helaas is ook in onze dagen niet alleen het aantal halfdoden of doden hoog, maar ook het aantal van hen die zien en het hoofd afwenden, zoals de priester en de Leviet uit het verhaal. Jezus kiest een priester en een Leviet, mensen die belangrijke sociale posities bekleedden, als voorbeelden van hardvochtigheid tegenover die halfdode om te onderstrepen hoe onaanvaardbaar het schandaal is: het loskoppelen van de liefde van God en die voor de armen.

Wie wel stopt, is een Samaritaan, een ongelovige, een afgodendienaar. Maar in tegenstelling tot de priester en de Leviet voelt hij medelijden met de halfdode man. De Samaritaan stapt van zijn paard, gaat naar de halfdode man toe, biedt hem eerste hulp aan en brengt hem naar een nabijgelegen herberg. En vooral, hij geeft hem zijn tijd. Dat ligt ons na aan het hart, in deze hectische wereld.

Vele generaties christenen hebben in die Samaritaan Jezus zelf gezien, die zich om ons allen bekommert. Jezus geeft ons niet alleen het voorbeeld, maar Hij ontfermt zich persoonlijk over ons, zodat ook wij kunnen zijn als die Samaritaan op de wegen van de wereld. Het is de ervaring van de kerk door de eeuwen heen en die van elke christen die het evangelie probeert te begrijpen en te beleven, door het handen en voeten te geven.

Jezus leert ons om halt te houden bij de armen en ons door hen te laten raken.

De herberg is een goede beschrijving van de gemeenschap van gelovigen die een echte thuis wordt en waar de leerlingen, net zoals de herbergier, zorgen voor de armen. Dat is hoe de kerk zou moeten zijn: een thuis, een rustplek, een veldhospitaal. De vraag van de Samaritaan aan de herbergier is tot ieder van ons gericht: “*Zorg voor hem*”. Behalve zijn medelijden geeft de Samaritaan ook twee denariën: een beetje is genoeg, zoals die twee denariën, om te helpen en te genezen. De tekst vervolgt: “*En als u nog meer kosten moet maken, zal ik ze u op mijn terugreis vergoeden*”. Dat wijst op de overvloed aan liefde die gevraagd wordt voor al wie arm en in nood is. Aan het einde van de gelijkenis richt Jezus zich tot de wetgeleerde en keert

de vraag om: *“Wie van die drie is naar uw mening de naaste geweest van de man die in handen van de rovers was gevallen?”*. De wetgeleerde kan alleen maar antwoorden: *“Hij die hem barmhartigheid heeft bewezen”*. En Jezus vervolgt: *“Doe dan voortaan net als hij”*.

Iemand die zegt dat hij christelijk gelovig is, zou moeten leven vanuit twee fundamentele premissen: ‘heb uw naaste lief als uzelf’ en ‘behandel anderen steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen’. Wij zijn geschapen voor de liefde. Dat is het hart van het christendom. Wie dat beleeft wordt een mooiere mens, en maakt de samenleving zachter, mooier en rechtvaardiger.

Mijn betoog vanavond hier in Herentals is een dankbaar getuigenis van een leven vol ontmoetingen met armen en mensen in nood. Met mannen, vrouwen en kinderen met een naam, een gezicht en een persoonlijke geschiedenis. Levens die niet altijd zijn gelopen zoals men ze gedroomd had. Dankzij deze ontmoetingen leerde ik dat je slechts zelden arm geboren wordt, maar snel arm kan worden door opeenvolgende tegenslagen in het leven.

Die ontmoetingen hebben me ook geholpen toen ik twintig jaar geleden startte als parketmagistraat in Antwerpen. En nu, jaren later, ben ik dankbaar dat mijn rugzak nog zoveel meer gevuld is met een rijkdom aan menselijke ervaringen en contacten. Ze helpen mij in mijn dagdagelijkse bezigheden als strafrechter. Ik word vaak geconfronteerd met het slechtste dat in mensen naar boven kan komen, maar heb gaandeweg geleerd om altijd te kijken naar de mens achter de feiten, en niet louter naar ‘een dossier’ of ‘een zaak’. Ik heb altijd gepleit voor een herstelgerichte justitie, die repressief kan zijn wanneer het niet anders kan, maar steeds met als uitgangspunt de re-integratie van de betrokkene in de samenleving, waarbij de finaliteit moet zijn hoe men een leven terug op de sporen kan zetten in plaats van iemand steeds verder de afgrond in te duwen. Want een mens is veel meer dan de opsomming van zijn slechte daden.

Strafrechters krijgen vaak kritiek omdat ze niet streng genoeg zouden zijn. Ik kan best leven met kritiek, want dat is een graadmeter van wat onder de mensen leeft, en een aansporing om het nog beter te doen. Ik heb echter vaak de indruk dat sommigen vaak erg streng zijn voor anderen en milder voor zichzelf of voor mensen die ze persoonlijk kennen. Laat het nu net dat zijn wat rechters nooit mogen doen: oordelen met twee maten en twee gewichten.

We mogen ons gelukkig prijzen dat we op dit stukje van de aardbol leven, in een democratische rechtsstaat, waarin uw en mijn rechten gewaarborgd zijn dankzij een

onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak, waarin een rechter niet als een robot mensen bestraft voor wat ze gedaan hebben, door gewoon maar een blind ‘tarief’ op te leggen, maar door na het horen en overwegen van een zaak, een concreet gemotiveerde straf op maat uit te spreken, waarbij het risico op hervat zoveel mogelijk wordt beperkt. Te veel mensen horen in feite niet thuis in de gevangenis: mensen met een verslavingsproblematiek, met psychische problemen, met een ongeschoolde of laaggeschoolde achtergrond. Te veel mensen hervallen ook, na een eerdere detentie. Dat zegt natuurlijk iets over die mensen, maar ook veel over ons systeem. Het is een goede zaak dat men meer en meer investeert in kleinschalige detentiehuisen, in alternatieve vormen van bestraffing en in zorg- en behandeltrajecten voor gedetineerden.

En ja, ik weet dat het in de praktijk niet altijd loopt zoals het zou moeten. Justitie is en blijft mensenwerk. Maar wat zouden we zijn zonder? Dat zien we jammer genoeg in te veel landen gebeuren, waar anarchie, corruptie en eigenrichting hoge toppen scheren.

In zijn recente boek *“Alles kan veranderen”* schrijft de Italiaanse historicus Andrea Riccardi dat christen zijn niet wil zeggen dat je een religieuze routekaart in handen hebt, waar je voorgeschreven wordt welke cultus je moet verrichten of welke morele principes je moet beamen.

Als christen sta je ten dienste van de samenleving, en concreet, van de gewonde mens. Een barmhartige kerk is een moederlijke en vaderlijke kerk, die niet op een antipathieke, afstandelijke, legalistische en moralistische manier naar de wereld kijkt, maar liefdevol, bezorgd en teder. *“God is sympathie”*, om het met de woorden van de Franse orthodoxe theoloog Olivier Clément te zeggen. En als God ‘sympathie’ is, waarom is de kerk en zijn wij als christenen het vaak dan zo weinig?

In Mt. 25 zegt Jezus: *“wat je voor de minsten onder de Mijnen hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan.”* (Mt. 25, 40) Jezus identificeert zich met de armen. In de armen kan je het gelaat van Jezus zien.

Johannes Chrisostomos spreekt over ‘het sacrament van het altaar’ en ‘het sacrament van de broederlijkheid’. Ik vind dat een heel mooi beeld. Het ene is onlosmakelijk verbonden met het andere, het ene kan niet zonder het andere. Je kan niet naar de kerk gaan zonder je iets aan te trekken van de anderen. En je kan de armen helpen, maar vergeet ook de Heer niet.

Ik krijg vaak de vraag: hoe kan je nu nog christen zijn in deze tijd? ‘Nu’, ‘nog’? Christen zijn is iets van vroeger. Een moderne en intelligente mens kiest toch andere wegen, zo hoor je vaak zeggen.

Het is een feit dat in ons post-truth of post-fact tijdperk universele waarheden hebben afgedaan. Met Pilatus zouden we kunnen zeggen: “Wat is waarheid?” Alles is relatief. Wat telt is ‘mijn’ waarheid. Een zelf ontworpen of gemaakte waarheid, vaak gebaseerd op een combinatie van emoties, fictie en perceptie. Mensen leven onder hun eigen stolp, waar alleen het eigen ik overblijft. Hoe eenzaam is dat.

Christenen staan vandaag al te vaak in het defensief, terwijl er zoveel nood is aan initiatief in een tijd waarin alles ‘vloeibaar’ is geworden, om het in de woorden van Zygmunt Bauman te zeggen.

In zijn boodschap voor Wereldvrede­sdag 2017 schreef paus Franciscus, en ik citeer: “*Na de Eerste en Tweede Wereldoorlog, en na de nucleaire dreiging van de Koude Oorlog is vandaag een Derde Wereldoorlog aan de gang, die “in stukjes” wordt uitgevochten*”. Ja, we leven in een oorlogsklimaat, en dat zien en horen we rondom ons, niet alleen veraf, maar ook heel dichtbij, getuige de oorlog in Oekraïne, op ons Europees continent.

Het enthousiasme, de hoop, het geloof in een andere en betere wereld dat na 1968, en ook na de val van de muur in 1989 heel sterk naar boven kwam is ingestort. Het enige credo dat nu nog naar boven komt is de innige overtuiging dat niemand de wereld kan veranderen: de zorgende, sociale welvaartsstaat is een samenleving vol van “ikken” geworden.

Zijn er nog visioenen en dromen?

Veel draait vandaag om snelheid en informatie, niet meer om wetenschap en kennis. *Wat* je zegt is in feite niet zo belangrijk: het komt erop aan het *als eerste* te kunnen zeggen, liefst met een zo groot mogelijk bereik.

Nationalisme en etnisch denken wint aan belang, niet alleen in Europa, maar ook in de rest van de wereld. De Amerikaanse president Trump voerde politiek via Twitter.

Men bouwt muren in plaats van bruggen. Letterlijk en figuurlijk. Ik kom daar straks nog op terug.

Wanneer we zien wat er rondom ons gebeurt hebben we de neiging om te zeggen: ‘We doen wat we kunnen’ of ‘Wat kunnen we meer doen?’. Ja, er is veel berusting en gelatenheid. Paus Franciscus spreekt in zijn exhortatie *Evangelii Gaudium* (de vreugde van het evangelie) over een “*mondialisering van de onverschilligheid*” (EG 54).

Hij zegt verder: “*Ik verkies een gehavende Kerk, gekneusd en vuil omdat ze de straat is opgegaan, eerder dan een Kerk die ziek is omdat ze in zichzelf zit opgesloten, gehecht aan het comfort van haar eigen zekerheden.*” (EG 49)

Christen zijn wil zeggen: de vreugde van het evangelie beleven en doorgeven. Door naar buiten te gaan. Door mensen te ontmoeten. Door te zien en te luisteren. Door halt te houden bij wie lijdt. Door hoop en vreugde te brengen.

Ik heb soms de indruk, en ik wik mijn woorden, dat sommige christenen geen verkondigers zijn van een blijde boodschap. Er straalt niets af van hun gezicht. Hoe kan je anderen dan raken?

Er is nood aan spiritueel leiderschap in deze moeilijke en verwarde tijden. Paus Franciscus neemt dat op een eenvoudige en authentieke manier op. Ik citeer hem opnieuw: “*Er is nood aan getuigen van hoop en ware vreugde die de tranen drogen.*” Ja, wie droogt er de tranen van daklozen, verslaafden, eenzame ouderen, vluchtelingen, mensen met een beperking, kinderen in moeilijke situaties? De nood is groot, maar arbeiders zijn er weinig.

Alles begint bij onszelf. Bij ons gelaat, bij de woorden die we spreken of niet spreken, bij de gebaren die we stellen of niet stellen.

Christenen zijn getuigen van de hoop en de vreugde.

Jezus werd geboren in de periferie van de stad Betlehem. Beseffen we wel voldoende wat dit betekent? Onze God is mens willen worden in een klein kind, geboren in een stal, in de periferie van de wereld. In Jezus zien we de armen. In de armen zien we Jezus.

Paus Franciscus pleit in *Evangelii Gaudium* voor een “*arme Kerk voor de armen*”. Hij schrijft: “*Soms hebben we de neiging christenen te zijn die zich op een voorzichtige afstand houden van de wonden van de Heer. Nochtans wil Jezus dat wij het menselijke leed aanraken*”

(..). *Hij verwacht van ons dat wij afzien van het zoeken naar persoonlijke of gemeenschappelijke vluchtheuvels die ons toelaten op veilige afstand te blijven van menselijke drama's, om oprecht te aanvaarden in contact te treden met het concrete bestaan van de ander en de kracht van de tederheid te mogen kennen.*" (EG 270)

Je hoort vandaag vaak spreken over 'vrijheid' en 'identiteit'. Waar staan we als christenen? "*Christenen zijn in de wereld, niet van de wereld*", lezen we in de vroegchristelijke brief aan Diognetes.

Christen zijn overstijgt de grens van een land, volk, taal, cultuur of natie.

Een christen is een vrije én een universele mens.

Dienen wij een 'christelijke identiteit' te verdedigen? Me dunkt dienen wij geen ideologische concepten en geografische realiteiten te verdedigen, doch als moderne profeten de harten van mensen te raken.

Onze tijd heeft nood aan een "leadership van de liefde" dat mensen bijeenbrengt, ook en vooral in de ratrace waar we dagelijks in gevangen zitten. Het gaat niet goed met onze geestelijke gezondheid. Veel mensen kampen met burn-out of met andere mentale problemen. Mij treft nog steeds het beeld van een speedboot, waarmee psychiater Dirk De Wachter een tijd geleden in Humo onze tijdsgeest vergeleek.

Hij zei: "*Die boot vaart heel snel, en vooraan staan blitse jongens in dure pakken met hun haren in de wind magnumflessen champagne leeg te spuiten, terwijl hun mooie vrouwen kirren van plezier. Maar achteraan vallen mensen uit de boot, omdat het zo snel gaat en er geen relingen zijn. Door het geraas horen de succesboys dat niet. En achter die speedboot varen wij, de psychiaters en de psychologen, in rubberbootjes. Wij vissen de overboord gevallen sukkelaars op en geven ze droge kleren. Maar onze rubberbootjes kunnen amper volgen, waardoor het heel moeilijk is om die patiënten weer op de speedboot te krijgen. De overheid zegt nu dat die boot nog harder mag gaan, en dat de rubberbootjes van de psychiaters te duur zijn: 'Laten we de mensen zwemvesten geven, dan verdrinken ze ook niet.'* Néé, die speedboot moet trager varen, en achteraan moet er een stevige reling komen, een sterke sociale zekerheid, zodat minder mensen in het water vallen. Want vergis u niet: de meesten hebben geen psychiatrische afwijkingen, maar zijn gewone mensen die de ratrace niet meer aankunnen."

Beste vrienden, als christenen kunnen wij hoop en vreugde brengen. Daar is zoveel nood aan.

Tot slot nog enkele woorden over de vrede.

In mei van dit jaar waren wereldwijd meer dan 100 miljoen mensen gedwongen op de vlucht voor oorlog, geweld, vervolging en mensenrechtenschendingen, volgens cijfers van de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties. 100 miljoen mensen. Nooit eerder waren het er zoveel.

Als christenen mogen we nooit ophouden om te spreken over de vrede, en om vrede te bewerkstelligen. Die zoektocht naar vrede zit verankerd in het DNA van een christen.

Terecht schrijft paus Franciscus in zijn encycliek *Fratelli tutti* uit 2020 dat oorlog altijd een mislukking is van de politiek en van de mensheid, en een capitulatie en nederlaag ten opzichte van het kwaad.

Ja, in een oorlog zijn er alleen maar verliezers. Niemand wordt er beter van.

Wij maken deel uit van één grote menselijke familie. Geen enkel volk, geen enkele cultuur, geen enkel individu kan alles in zijn eentje bereiken. We hebben elkaar nodig.

In *Fratelli tutti* pleit paus Franciscus voor een liefde “*die integreert en samenbrengt, en voor een cultuur van verdraagzaamheid en samenleven in vrede, een cultuur van ontmoeting*”.

“*Het leven is de kunst om mensen te ontmoeten*” schreef de Braziliaanse dichter en componist Vinicius De Moraes in 1962, en om het met de woorden van monnik Thomas Merton te zeggen: “*No man is an island*”.

Een mens is inderdaad geen eiland.

Ontmoeting betekent dialoog.

Dialoog betekent luisteren naar elkaar. Leren van elkaar.

Waar ontmoeting en dialoog is, worden harten ontwapend.

Dat is, goede vrienden, de kunst van de vrede, waartoe ieder christen en ieder mens van goede wil geroepen is.

Maar is het niet utopisch of naïef om te denken dat vrede mogelijk is?

Vrede begint bij de verandering van de persoon. En bij de overtuiging dat “*alles kan worden vernieuwd, hernomen, herzien, en opnieuw gekend en begrepen worden*”, zoals Andrea Riccardi schreef. (*Alles kan veranderen*, p. 147)

De orthodoxe aartsbisschop van Albanië Anastasios zei enkele jaren geleden op een treffende manier: “*het tegenovergestelde van vrede is niet oorlog, maar egoïsme*”. Er is een egoïstische en egocentrische cultuur die vroeg of laat tot geweld voert. Onze samenlevingen zijn vaak verzadigd van rancune en haat.

‘Oorlog’ is niet alleen een conventioneel gevecht tussen Staten, maar ook het geweld dat heelder samenlevingen domineert, zoals het drugsgeweld in Mexico en El Salvador. Martin Buber heeft wijs opgemerkt: *“Begin bij jezelf: dat is het enige wat telt.”* Paus Johannes XXIII wees er in zijn encycliek *Pacem in terris* op dat *“er geen vrede tussen mensen kan zijn als er geen vrede is in ieder van hen”*. En de heilige Serafijn van Sarov zei: *“Verwerf de geest van vrede en duizenden om jou heen zullen gered worden.”* (cf. Riccardi, o.c., p. 149-150)

Maar het komt er ook op aan een cultuur van ontmoeting en verdraagzaamheid te ontwikkelen en te blijven voeden. Terecht herinnerde onze landgenoot Koen Lenaerts, voorzitter van het Europees Hof van Justitie, er vorige week in Knack aan dat de Europese Unie in essentie een vredesproject is, dat gebaseerd is op overleg en diplomatie. Dat overlegmodel staat vandaag onder druk. Dat is zorgwekkend.

Een Europa dat bruggen bouwt verenigt. Een Europa dat muren bouwt verdeelt.

En vergis u niet: muren verdedigen niet. Ze beschermen slechts tijdelijk het verval, tot ze instorten.

We hebben nog zo veel te leren van figuren als Nelson Mandela, Gandhi en Martin Luther King.

De vrede is de horizon van een gelukkige christen: *“Zalig zijn de vreedstichters, want zij zullen kinderen van God genoemd worden”*, zei Jezus in de Bergrede.

En het is deze vrede die wij elke dag moeten zoeken, vertrekkend vanuit ons eigen hart.

Dat wens ik u ‘van harte’ toe.

Want alles is mogelijk voor wie gelooft!

Olivier LINS